

บรรณานุกรม

- การเวก กาญจนนา. (๒๐๑๖). **การสะตุ ประสะ ฆ่าฤทธิ**. สมาคมเภสัช และอายุเวชโบราณ แห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดสระบุรี. (๒๕๕๒). **งานผักหวานป่าปลอดสารพิษ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี**. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://www.toursarabure.com.th> บันทึกเมื่อ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒
- กฤษฎา ศรีธรรมมา, พิษณุ เข้มพิลา และศรีรินทร์ ทองธรรมชาติ. (๒๕๕๐). **การสืบค้น ภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านอีสานในคัมภีร์ยาใบลานอีสาน**. มหาสารคาม มูลนิธิ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- กฤษฎา ศรีธรรมมา, เชษฐา จักรไชย, นัยนา ประทุมรัตน์, วินัย แสงกล้า และศรีรินทร์ ทองธรรมชาติ. (๒๕๕๔). **การสืบค้นภูมิปัญญาชาวบ้านในการดูแลสุขภาพตาม วิถีท้องถิ่นที่ปรากฏในคัมภีร์ยาใบลานอีสาน**. มหาสารคาม สำนักงานวิจัยแห่งชาติ.
- กรมส่งเสริมทางจิต. **การรักษาและดูแลผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางจิต** จาก www.dla&book.go.th ค้นเมื่อ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๐
- กองการประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (๒๕๕๙). **ตำราแพทย์แผนโบราณ ทั่วไป สาขาการผดุงครรภ์**. มูลนิธิสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของศาลจังหวัดสระบุรี แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว. บริษัทไทภูมิ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ขวัญ ทารทองกิจพงษ์. (๒๕๕๘). **โรคอหิวาต์**. <http://WWW.healthtoday.net> สืบค้น เมื่อวันที่ ๑๒ เดือนกรกฎาคม ๒๕๖๐.
- เครื่องบูชาผี**. (๒๕๕๖). บันทึกเมื่อ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๖ จาก www.pirawanyuenyong (ออนไลน์).
- คาถาบูชาครุฑมอญ**. (๒๕๕๘). บันทึกเมื่อ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘ จาก www.fonpeiow.blogspot.com (ออนไลน์).
- คัมภีร์ธาตุ พระนารายณ์ฉบับใบลาน. ๒๕๖๑ : ออนไลน์ อ้างใน ศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้าน เวชภัณฑ์
- ใจเพชร มีทรัพย์. (๒๕๕๒). **ย่านางสมุนไพรมหัศจรรย์**. ออนไลน์ เข้าถึงได้จาก <http://www.apichoke.com.th> (บันทึกเมื่อ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒) สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.
- ชมรมภูมิปัญญาอีสานจังหวัดมหาสารคาม. (๒๕๕๐). **การสร้างสุขภาพด้วยภูมิปัญญาอีสาน**. มหาสารคาม : โรงพิมพ์สารคามการพิมพ์-สารคามเปเปอร์.
- ชยันต์ พิเชียรสุนทร และวิเชียร จีรวงส์. (๒๕๕๖). **คู่มือเภสัชกรรมแผนไทย เล่ม ๑ น้ำ กระสายยา**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- ชยันต์ พิเชียรสุนทร และวิเชียร จีรวงส์. **คู่มือเกสซ์กรรมแผนไทย เล่ม ๑ น้ำกระสายยา.**
กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____ **คู่มือเกสซ์กรรมแผนไทย เล่ม ๒.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____ **คู่มือเกสซ์กรรมแผนไทย เล่ม ๓ เครื่องยาสัตตวัตถุ.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____ **คู่มือเกสซ์กรรมแผนไทย เล่ม ๔.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____ **คู่มือเกสซ์กรรมแผนไทย เล่ม ๕ คณาเกสซ์.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____ **คู่มือเกสซ์กรรมแผนไทย เล่ม ๖ เกสซ์กรรม.** กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชัยวัฒน์ พัฒนาเจริญ และคณะ. (๒๕๓๙). ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการใช้สมุนไพรในชุมชน จังหวัดขอนแก่น.
- เชษฐา จักรไชย, กฤษณา ศรีธรรมมา, นัยนา ประทุมรัตน์, ศรีรินทร์ ทองธรรมชาติ และอรนุช วงศ์วัฒนาเสถียร. (๒๕๖๐). **การสังเคราะห์ภูมิปัญญาในการดูแลและรักษาโรค มะเร็ง(มะเร็ง)ที่ปรากฏในคัมภีร์ยาโบราณอีสาน.** มหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทักษิณา ไกรราช. (๒๕๔๙). ได้วิจัยเรื่องมิติทางวัฒนธรรมในการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสาน.
- เทพ สุนทรศารทูล (๒๕๕๙) **มนต์ คาถา อาคม ในพระพุทธศาสนา** จาก <http://WWW.thepsundarasardula.blogspot.com> สืบค้นเมื่อ ๖/๓๐/๒๐๑๗
- ธวัช ปุณโณทก. (๒๕๔๔).
- ธีรชัย บุญมาธรรม. (๒๕๔๕). **เคาะขอลอ ข้อพะยอมสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑๐๐ หน้า..... ประจำวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๕.**
- บรรจบ ชุณหสวัตต์กุล. (๒๕๔๙). **ธรรมบำบัด** เข้าถึงได้จาก <http://WWW.balavi.com> สืบค้น เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.
- บรรณานุกรมไทยรัฐออนไลน์. บทความสาธารณสุข www.thairath.co.th/เรียนรู้โรคไหลตาย ฆาตกรเงียบคร่า “แหว จ๊กมก” ป้องกันได้แค่ดื่มน้ำก่อนนอน
- ปัญญาโรภิกขุ (นามแฝง). (๒๕๕๑). **เครื่องบูชาพระรัตนตรัย.** บันทึกเมื่อ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๑ (ออนไลน์).
- พวงทอง ไกรพิบูลย์. (๒๕๕๘). **เกร็ดสุขภาพ** บันทึกเมื่อ ๑/๑๒/๒๕๕๘. <http://WWW.haamor.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๒ เดือนกรกฎาคม ๒๕๖๐.

พราหมณ์ เสถียร (นามแฝง). (๒๕๕๕). **บายศรีสู่ขวัญคนป่วย**. บันทึกเมื่อ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๕ จาก www.oknation.com. (ออนไลน์).

พระภิกษุพนพพัชร จิระธัมโม. (๒๕๕๐). **สมาธิบำบัดกับการรักษาโรคมะเร็ง**. วัดคำประมง สกลนคร.

พระมหาสุภีร์ คำใจ. **วิจัยเรื่อง คติความเชื่อวิธีการรักษาผู้ป่วยด้วยสมุนไพรของหมอยาพื้นบ้าน อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ในปี ๒๕๔๓**.

พิบูล กมลเพชร, สมจิตร ปทุมานนท์, ประทีป เมฆประสาน, อุไรวรรณ เพิ่มพิพัฒน์ และ วัชรวิ ประชาศรัยสรเดช. (๒๕๔๘). **วิจัยเรื่อง การใช้สมุนไพรจากหมอสุมไพรพื้นบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**.

พิสิฏฐ์ บุญไชย. (๒๕๔๑). **วิจัยเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพโดยใช้สมุนไพรของชาวอีสาน**.

พิสิฏฐ์ บุญไชย. (๒๕๔๒). **วิจัยเรื่อง การใช้สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพของชาวผู้ไทยจังหวัดมุกดาหาร**.

เพ็ญพักตร์ ลิ้มสัมพันธ์. (๒๕๒๗).

เพ็ญญา ทรรศัยเจริญ. (๒๕๓๗). **ปริวรรตเอกสารโบราณโบราณภาษาโบราณภาษาธรรมอีสานตำรายาทั้งมวลของพ่อใหญ่จารย์เคน ลาวงศ์**. กรุงเทพฯ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข มูลนิธิธรรมมานัยและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปราจีนบุรี.

เพ็ญญา ทรรศัยเจริญ, เสาวภา พรสิริพงษ์ และพรทิพย์ อุศุภรัตน์. (๒๕๔๑). **การศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านไทย พ่อใหญ่เคน ลาวงศ์**. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

มะลิวรรณ สุวรรณพฤษ และคณะ. (๒๕๔๙). **ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน ชุมชนพื้นบ้านตำบลม่วงนา กิ่งอำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์**.

มูลนิธิมหาวิทยาลัยมหิดล. (๒๕๔๒). **วิจัยภูมิปัญญาพื้นบ้านไทย : พ่อใหญ่เคน ลาวงศ์ หมอพื้นบ้านอีสานที่จังหวัดมหาสารคาม**.

รัตนา จันทร์เถาว์ และคณะ. (๒๕๔๗). **ปริวรรตโบราณอีสานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับตำรายาหรือการรักษาโรค**.

วาสิณี มีเครือเอี่ยม, วิไลศักดิ์ กลิ่นคำ และเมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา. (๒๕๕๙). **ศึกษาคำเรียกชื่อโรคในระบบการแพทย์พื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์**.

- วิกิพีเดีย สารานุกรมออนไลน์. (๒๕๖๐). **พระศรีอริยเมตไตรย** จาก <https://th.wikipedia.org/wiki> สืบค้นเมื่อ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐
- _____. (๒๕๖๐). **พระโคตมพุทธเจ้า** จาก <https://th.wikipedia.org/wiki> สืบค้นเมื่อ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐
- วิจารณ์ พาณิช. (๒๕๔๘).
- วิษณุ กอปรสิริพัฒน์. (๒๕๔๑). **วิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาอีสานในพิธีกรรมด้านความเชื่อเพื่อการรักษาพยาบาลผ่านทางภาษาของชาวภูไท.**
- วิพุธโยคะ รัตนรังสี และคนอื่นๆ. (๒๕๔๐). **ร่วมอนุรักษ์มรดกไทย สารานุกรมสมุนไพรรวมหลักเภสัชกรรมไทย.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วีณา วิสเพ็ญ. (๒๕๕๐). **ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานจากวรรณกรรมตำรายา.**
- วุฒิ วุฒิศรรมเวช. (๒๕๔๐). **ร่วมอนุรักษ์มรดกไทย : สารานุกรมแพทย์แผนไทย รวมหลักเภสัชกรรมไทย.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศุภยา วิทักษบุตร. (๒๕๔๘). **วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของหมอสุมไพรรักษาพื้นบ้านกรณีศึกษา อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ในปี ๒๕๔๔.**
- สมบัติ ประภาวิชา และคณะ. (๒๕๔๖). **การศึกษาสมุนไพรรักษาพื้นบ้านเพื่อการพึ่งตนเอง.**
- สถิต สุขบท. (๒๕๔๘). **วิจัยเรื่องการรักษาพยาบาลพื้นบ้านในชนบทภาคอีสาน ศึกษากรณีอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์.**
- สมาคมสายใยครอบครัว. (๒๐๑๗). **ความรู้เรื่องโรคจิตเวชและการรักษา**
<http://WWW.thaifamilylink.net/web/node/๒๙> สืบค้นเมื่อ ๗/๖/๒๐๑๗
- สิรินทร ฉั่นศิริกาญจน. (๒๕๔๔). **สมองเสื่อม** <http://WWW.rxrama.com>. บันทึกเมื่อ ๒๕๔๔ สืบค้นเมื่อ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- สุรวีทย์ คนสมบูรณ์. (๒๕๕๕). **คนอีสานป่วยเป็นโรคมะเร็งตับ และท่อน้ำดีมากที่สุดในโลก.** บันทึกเมื่อ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จาก www.yellowpages.co.th. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐.
- เสาวภา พรสิริพงษ์, พรทิพย์ อุศุภรัตน์ และเพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ. (๒๕๔๑).
- โสภิตา ยงยอด. **วิจัยเรื่องบทบาทและสถานภาพของระบบบริการการแพทย์แผนไทย : ศึกษาเฉพาะของกรณีของพระครูพิศิษฐ์อรรถมหารักษ์ (สุนทร).**
- อุษา กลิ่นหอม. (๒๕๕๒). **การสังคายนาตำรายาพื้นบ้านอีสาน กรณีใช้หมากไม้.**
<https://medthai.com/ขอบชะนาง/>
<https://medthai.com/เจตมูลเพลิงขาว/>
<https://medthai.com/เจตมูลเพลิงแดง/>
<https://medthai.com/หนอนตายหยาก/>
<https://medthai.com/ริดสีดวงทวาร/>

<https://medthai.com/โรคหัด/>
<https://medthai.com/มะเร็งเม็ดเลือดขาว/>
<https://medthai.com/มะขามป้อม/>
<https://medthai.com/อักคิทวาร/>
<https://www.pobpad.com/ริดสีดวงจมูก>
<https://www.pobpad.com/มะเร็งลำไส้>
<https://www.pobpad.com/มะเร็งลำไส้ใหญ่>
<https://www.pobpad.com/มะเร็งเต้านม>
<http://www.tigerdragon.in.th/ผด ผื่น คัน เรื้อรัง>
www.clinicherbs.com/อิมเอยกชก สมุนไพรจีนที่มีสรรพคุณทางยาสูง
<http://www.dnp.go.th/botany/mindexdictdetail>.
puechkaset.com/ตีป्ली/
www.haamor.com/th/มะเร็ง/
www.kittiwattana.com/productdryer_th.php

สัมภาษณ์

๑) พระปนพัชร จิรธัมโม หมอพระพื้นบ้าน เจ้าอาวาสวัดคำปะมง คลินิกแพทย์แผนไทย ณ อโรคยาศาล อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการดูแลรักษาคนป่วยโรคมะเร็งระยะสุดท้าย

๒) พระครูพิทักษ์อัมพวัน หมอพระพื้นบ้าน เจ้าอาวาสวัดอัมพวันาราม บ้านนาโก ตำบลแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการรักษาอาการพิษสุราเรื้อรังและโรคทั่วไป

๓) พระอุดล อัครธรรมโม หมอพระพื้นบ้าน เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการรักษาโรคทั่วไป

๔) พระศิริบุญรัตน์ (บุญเกิด) หมอพระพื้นบ้าน ตำบลลำคลอง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

๕) หมอบัวพันธ์ วมะพุทธา หมอยาพื้นบ้านอาวุโส ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

๖) หมอสุพรรณ มีเรืองแสน หมอยาพื้นบ้าน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๗) หมอสังทอง เรืองวิชา หมอยาพื้นบ้าน บ้านนาสีนวล อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

- ๘) หมอวรารคม แก้วพิกุล หมอยาพื้นบ้าน อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ
- ๙) หมอเคน แก้วพิกุล หมอยาพื้นบ้าน อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ
- ๑๐) หมอบุญเพิ่ม มาตรฐาน เหลี่ยม หมอยาพื้นบ้าน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์
- ๑๑) หมอทองสา เจริญตา หมอยาพื้นบ้าน อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
- ๑๒) นายแพทย์วิวัฒน์ ศรีวิชา แพทย์แผนไทย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลการแพทย์
แผนไทยสกลนคร หลวงปู่แพ็บ สุภัทโท จังหวัดสกลนคร
- ๑๓) นางวิไลลักษณ์ ตันติตระกูล พยาบาลจิตอาสา คลินิกอโรคยาศาล วัดคำประมง
จังหวัดมหาสารคาม